

Опубліковано: Почерніна Н.В. Добробут домогосподарств в сільській місцевості в системі цілей економічної політики регіону // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки) / За ред. Л.В. Синяєвої. – Мелітополь: Вид-во Мелітопольська типографія «Люкс», 2018. - № 1 (36). – 254 с. - С.13-21. - 0,5 у.д.а.

УДК 330.12:314.6-058.232.6:332.142(477.64)

*Почерніна Н. В., к.е.н., доцент
Таврійський державний агротехнологічний університет,
E-mail: pochernina_nv@ukr.net*

ДОБРОБУТ ДОМОГОСПОДАРСТВ У СІЛЬСЬКІЙ МІСЦЕВОСТІ В СИСТЕМІ ЦІЛЕЙ ЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ РЕГІОНУ

***Анотація.** Проаналізовані окремі показники якості життя сільських домогосподарств Запорізької області. Виявлені основні дестабілізуючі фактори добробуту сільських домогосподарств регіону. Визначені пріоритети регіональної економічної політики в аграрній сфері. Запропонована схема узгодження стратегічних цілей соціального-економічної політики регіону до 20130 року з Цілями сталого розвитку, адаптованими для України.*

***Ключові слова:** сільські домогосподарства, добробут, регіон, цілі сталого розвитку, економічна політика, аграрний сектор*

Код JEL Classification: I31, O18, R58

*Pochernina Nataliya Victorivna,
PhD in Economics, Associate Professor,
Department of economy Tavria state agrotechnological university
E-mail: pochernina_nv@ukr.net*

HOUSEHOLDS' WELL-BEING IN RURAL AREA IN THE SYSTEM OF REGIONAL ECONOMIC POLICY GOALS

***Abstract.** Regional planning in Ukraine should be adjusted in accordance with the strategic goals of sustainable development, which are adapted to national peculiarities. Three challenges for sustainable development, such as economic growth, social justice and rational nature management, are most relevant to rural households.*

***Purpose.** This article is devoted to the questions of improving strategic planning by 2030 for Zaporizhia region of Ukraine. The objectives of the study are comparative analysis of some indicators of the quality of life of the rural population in Zaporizhia region and in Ukraine and the identification of regional economic policy priorities for the realization of the goals of sustainable development in the context of rural households' welfare growth.*

***Results.** The distribution of land among rural households in the region is uneven. Small households with land area to 0,5 ha include and middle households with land area 0,51–1,0 ha (88% by number) have a share of land less than 15% of the total area. An analysis of rural households' well-being in the Zaporizhia region showed that the main destabilizing factors in recent years were inefficient use of resources, poverty, uneven distribution of income and poor environmental status.*

***Conclusions.** The regional development strategy to 2030 and the regional plan for the agrarian sector and rural areas development should include a scheme for coordinating the objectives of regional economic policy with the sustainable development goals. This scheme separates the goals of region sustainable development into three groups: priority goals; Goals related to the priority and social goals based on the two previous ones. The priority objectives are: Eradicate poverty, Decent work, Reduce inequality, Sustainable development of cities and communities.*

***Keywords:** rural household, well-being, region, Sustainable Development goals, economic policy, agrarian sector.*

Постановка проблеми. Сучасна макроекономічна політика України

орієнтується на реалізацію 17 стратегічних цілей до 2030 року, визначених на Саміті ООН у вересні 2015 року [1] та адаптованих до національних особливостей у доповіді «Цілі сталого розвитку: Україна» [2], що обумовлює необхідність відповідного корегування регіональних та галузевих програм розвитку з урахуванням принципу «нікого не залишити осторонь». Відтак, аналіз регіональних стратегій на відповідність цим цілям та доопрацювання механізму їх реалізації набуває додаткової актуальності. Надзвичайної ваги реалізація «тріади» сталого розвитку «економічне зростання – соціальна справедливість – раціональне природокористування» набуває для сільських домогосподарств, чиє господарювання найбільш тісно пов'язане з природними умовами життєдіяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблему підвищення рівня життя сільських домогосподарств досліджували багато вітчизняних науковців, зокрема: Василенка Н.І. – в аспекті матеріального добробуту [3], Дворник І.В. – через вплив основних факторів на формування доходів [4], Ковальчук О.Д. – з позицій агробізнесу [5], Бойко В.В. – з точки зору економічної безпеки [6] тощо. Аналізу діяльності домогосподарств присвячені праці Червоної С.П. [7], Герасимової І.Ю. [8], Тарасюк О.П. [9] та інших. Роль економічної політики держави та регіону у формуванні добробуту населення та сталого розвитку розглядалась у роботах, опублікованих в Україні за авторством Кравченко Н.В. [10], Громоздової Л.В. [11], Термоси І.О. [12], Луценко І.О. [13] та інших, а також в окремих зарубіжних публікаціях [14-16].

Формулювання цілей статті. Дане дослідження проведене з метою виявлення напрямів удосконалення стратегічного планування на середньострокову перспективу для Запорізького регіону. В межах поставленої мети визначені наступні завдання дослідження:

- здійснити порівняльний аналіз окремих показників якості життя сільського населення Запорізької області та України в цілому;
- визначити пріоритети регіональної економічної політики для реалізації цілей сталого розвитку у контексті зростання добробуту

домогосподарств в сільській місцевості.

Виклад основного матеріалу. У 2017 році у Запорізькій області налічувалось 715,1 тисяч домогосподарств, з яких 45,8% мали земельні ділянки, 23,3% проживали у сільській місцевості, 18% утримували худобу, птицю, бджіл [17, с. 9, 47].

Порівняльна характеристика домогосподарств України та Запорізької області наведена у таблиці 1.

Таблиця 1

**Характеристика умов господарювання сільських домогосподарств
Запорізької області***

	Регіон	Україна
Середній розмір площі землі, га	2,15	1,22
у т.ч. з площею землі 1,01 га та більше	15,22	4,05
Питома вага земельних часток-паїв та орендованих ділянок у загальній площі землі домогосподарств, %	68,9	45,8
Співвідношення домогосподарств з площею землі за кількістю, %:		
0,5 га і менше	65,1	51,1
0,51 – 1,00 га	22,9	27
1,01 га і більше	12	21,9
Співвідношення домогосподарств з площею землі за площею землі, %:		
0,5 га і менше	7,7	11,8
0,51 – 1,00 га	7,2	15,6
1,01 га і більше	85,1	72,6
Розподіл за оцінкою якості земельних ділянок, %:		
хороша	15,6	25,9
середня	75,7	70,8
погана	8,7	3,3
Домогосподарства, які мають техніку, %	11,4	17,4
Домогосподарства, що обробляють землю, %:		
тільки вручну	11,6	7,9
тільки трактором	1,7	4,9
і вручну, і трактором	86,7	59,5
Домогосподарства, що залучають найманих працівників, %	2,8	15,7

Джерело: складено автором за даними [18, с. 23-26, 57-59, 63]

За даними цієї таблиці видно, що середній розмір площі землі домогосподарств у регіоні в 1,76 рази більший порівняно з Україною в цілому, що досягається, у першу чергу, значним обсягом орендованих земельних ділянок. Такі передумови мали б забезпечувати стабільний добробут як самим селянським домогосподарствам Запорізького регіону за рахунок ефективного господарювання, так і суспільству в цілому за рахунок часткового розв'язання

проблем зайнятості та подолання бідності, а також розвитку сільських територій. Тим більше, що використовувані земельні ділянки за родючістю є переважно середньої та високої якості (91,3%). Однак, реальна ситуація не відповідає даним очікуванням.

Звертає на себе увагу той факт, що розподіл землі серед сільських домогосподарств регіону є нерівномірним: 85,1% площі землі знаходиться у користуванні 12% домогосподарств, тоді як власники малих земельних ділянок (яких 65,1%) користуються часткою землі менше 8% від загальної площі. У Запорізькому регіоні у 2,5 рази порівняно з Україною в цілому більша площа земель поганої якості. Частка домогосподарств, які мають техніку, у регіоні менша на 6% порівняно з Україною. Питома вага ручної обробки землі є вищою у регіоні (в 1,47 рази), а обробка лише за допомогою трактора є нижчою порівняно з Україною в цілому. У той же час обробка землі з використанням як ручної, так і механізованої праці у 1,5 рази перевищує показник по Україні. Таким чином, питання ефективного використання земельних ресурсів та підвищення рівня технічного забезпечення сільськогосподарського виробництва у господарствах населення є важливими завданнями регіональної політики.

Рівень використання найманої праці селянськими домогосподарствами Запорізької області є низьким (2,8%), що обумовлює передостанню позицію регіону (разом з Дніпропетровською областю) по даному показнику серед 24 областей країни. Це є свідченням того, що господарювання сільських домогосподарств регіону не є сферою, яка створює додаткові робочі місця. Але така ситуація типова не лише для домогосподарств. Сільськогосподарські підприємства регіону також не здатні радикально змінити ситуацію на ринку праці. Як свідчать дані рисунку 1, рівень безробіття сільського населення Запорізької області за останні 2 роки почав перевищувати рівень безробіття по Україні в цілому, хоча до 2014 року ситуація була протилежною. У порівнянні з міським населенням рівень безробіття селян у 2014-2015 році був нижчий, але у 2016 році досяг такого ж рівня і став найбільшим за весь період (10%). Для

регіональної політики зайнятості працевлаштування селян актуалізується з плином часу, оскільки безробітні селяни все частіше звертаються до центрів зайнятості.

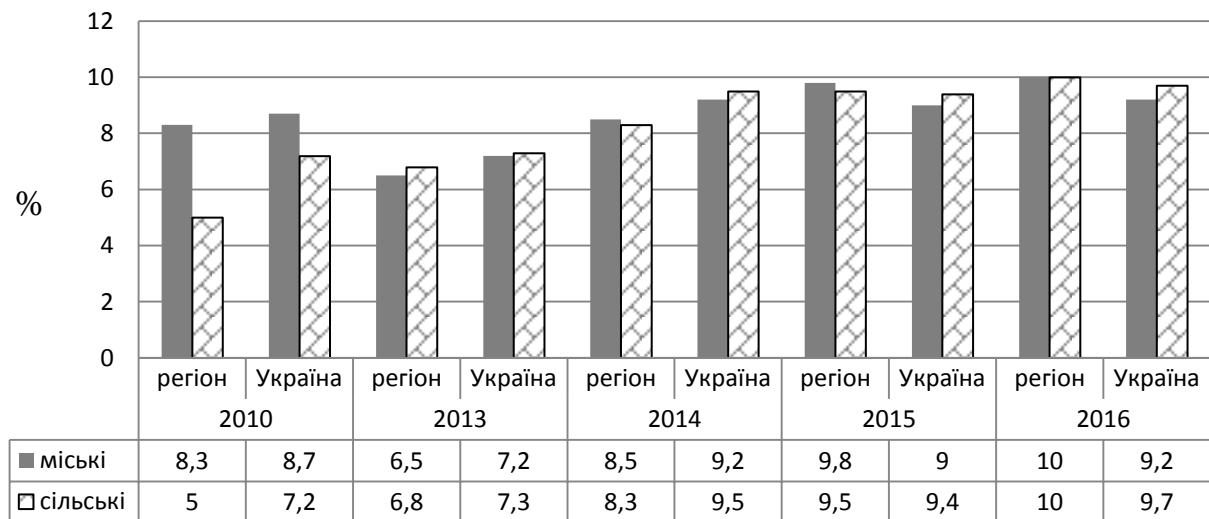

Рис. 1. Рівень безробіття населення Запорізької області
Джерело: побудовано автором за даними [19, с. 158-159]

Як показує рис. 2, рівень зареєстрованого безробіття сільського населення перевищує відповідний показник і для міського населення регіону, і для України в цілому.

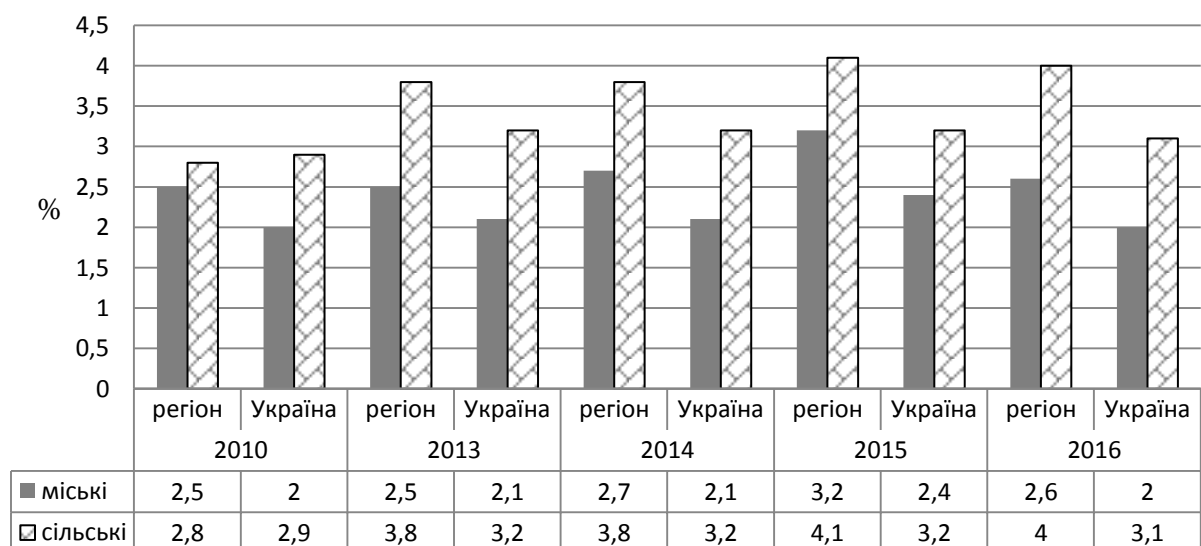

Рис 2. Рівень офіційно зареєстрованого безробіття, у % до економічно активного населення працездатного віку (у середньому за період)
Джерело: побудовано автором за даними [19, с. 199-200]

У роботах вітчизняних науковців доведено, що «найбільший вплив на рівень доходів селян має наявність працюючих членів домогосподарства» [4, с. 222], тому пошук шляхів підвищення зайнятості на селі є пріоритетом місцевих органів влади. Роль господарств населення та фермерських господарств, на думку Ковальчук О.Д., полягає у тому, щоб «розвивати трудомістке агропідприємництво, слугувати економічною опорою сільських громад, працевлаштовувати сільське населення, підтримувати агроландшафти й т. ін.» на базі малого та середнього агробізнесу [5, с. 121]. Праця є основним джерелом отримання доходів, отже відіграє відтворювальну функцію для сільських родин. Однак, за висновком Тарасюк О.П., «тенденції останніх років показують зменшення ролі доходів від зайнятості в сукупних ресурсах домогосподарств із дітьми» [9, с. 63]. Таким чином, питання забезпечення сільських родин все більше перекладається на державну систему соціального захисту. З урахуванням того, що частка домогосподарств у сільській місцевості, де немає працюючих осіб, у Запорізькій області більша порівняно з Україною (41,1% проти 36,5%), акцент регіональної соціальної політики поволі переміщується у бік селянських домогосподарств [20, с. 45; 21, с. 17].

Важливим завданням дослідження добробуту сільських домогосподарств є аналіз їх ресурсів, доходів та витрат, на чому наголошують багато науковців [3, 6, 7, 8]. Вихідні дані для такого аналізу наведені у таблиці 2.

Таблиця 2

Структура витрат та доходів домогосподарств Запорізької області у 2016 р.

		Запорізька область	Україна
Середній еквівалентний розмір домогосподарства, осіб	у міських поселеннях	2,02	2,08
	у сільській місцевості	2,04	2,17
Сукупні ресурси домогосподарств (у середньому за місяць у розрахунку на одне домогосподарство, грн.)	у міських поселеннях	5785,23	6229,31
	у сільській місцевості	5177,35	6258,37
Сукупні витрати домогосподарств (у середньому за місяць у розрахунку на одне домогосподарство, грн.)	у міських поселеннях	5385,25	5813,83
	у сільській місцевості	4780,13	5528,47

Частка споживчих сукупних витрат у загальних сукупних витратах сільських домогосподарств, %		85,9	91,5
у тому числі:	продовольчі товари	49,9	55,7
	непродовольчі товари	17,2	26,7
	послуги	8,8	9,1
Середній рівень середньодушових еквівалентних загальних доходів, грн.:	у міських поселеннях	2790,77	2923,84
	у сільській місцевості	2452,42	2821,41
Частка домогосподарств із середньодушовими еквівалентними загальними доходами у місяць, нижчими:			
- 75% медіанного рівня загальних доходів, %	у міських поселеннях	16,7	19,1
	у сільській місцевості	24	17,2
- законодавчо встановленого прожиткового мінімуму (1388,08 грн.), %	у міських поселеннях	3,0	3,3
	у сільській місцевості	15,6	3,4
- фактичного прожиткового мінімуму (2642,38 грн.), %	у міських поселеннях	50,2	48,2
	у сільській місцевості	55,7	48,2

Джерело: складено автором на основі даних [20, с. 138, 198, 257; 21, с. 57, 88, 116]

Сукупні ресурси сільських домогосподарств регіону у 2016 році були менші від сукупних ресурсів порівняно з Україною на 1081 грн., тобто на 17%, і меншими порівняно з сукупними ресурсами міських домогосподарств регіону на 11%.

Середній еквівалентний розмір сільських домогосподарств у Запорізькій області більший порівняно з міськими поселеннями, однак місячні сукупні витрати на одне домогосподарство є меншими на 605 грн., тоді як подібне відставання в цілому по Україні є вдвічі меншим. Частка споживчих сукупних витрат у загальних сукупних витратах сільських домогосподарств регіону становить 85,9%, з них на непродовольчі товари припадає лише 17,2%, що у півтора рази менше порівняно з часткою по Україні. Частка послуг у регіоні також є дещо меншою. Отже, задоволення потреб у одязі та взутті, оплаті житла, води, газу, електроенергії та інших видів палива, у предметах

домашнього вжитку, побутовій техніці та поточного утримання житла, потреби в охороні здоров'я, транспорті, зв'язку, відпочинку та культурі, освіті тощо для сільських домогосподарств регіону є порівняно обмеженим.

Середній рівень середньодушових еквівалентних загальних доходів для домогосподарств у сільській місцевості регіону є меншим порівняно з міськими домогосподарствами на 12% (338 грн.) та меншими порівняно з показником для України в цілому на 13% (369 грн.). Частка домогосподарств із середньодушовими еквівалентними загальними доходами за місяць, нижчими 75% медіанного рівня загальних доходів, який найчастіше розглядається як межа бідності, для сільських домогосподарств Запорізької області становила 24% у 2016 році, що в 1,4 рази перевищує і показник по Україні в цілому, і показник для міських домогосподарств регіону. 15,6% сільських домогосподарств Запорізької області мали середньодушові еквівалентні загальні доходи за місяць нижче законодавчо встановленого прожиткового мінімуму. Це уп'ятеро більше порівняно з показником по Україні та у 5,2 рази більше показника міських домогосподарств. Середньодушові загальні доходи, нижчі за фактичний прожитковий мінімум, у 2016 році отримували 55,7% сільських домогосподарств регіону, що на 5,5% відсотка більше порівняно з міськими домогосподарствами та на 7,5% більше показника по Україні.

Звертає на себе увагу більш висока нерівномірність розподілу доходів серед сільських домогосподарств порівняно з показниками по Україні в цілому. Так, коефіцієнт концентрації загальних доходів (індекс Джині), що відображає ступінь відхилення фактичного розподілу доходів за чисельно рівними групами населення від лінії їх рівномірного розподілу, у 2016 році по регіону складав 0,228 проти 0,205 по Україні. Децильний коефіцієнт диференціації загальних доходів (співвідношення мінімального рівня доходів серед 10% найбільш забезпеченого населення до максимального рівня доходів серед 10% найменш забезпеченого населення) становив 3,2 рази проти 2,4 по Україні. Співвідношення загальних доходів найбільш та найменш забезпечених 10% населення (децильний коефіцієнт фондів) відповідав загальноукраїнському (2,8

рази) [20, с. 280; 21, с. 125].

Одним із якісних показників добробуту населення є індикатор економічної доступності продуктів – це частка сукупних витрат на харчування (включаючи харчування поза домом) у загальному підсумку сукупних витрат домогосподарств (відсотків). Для сільських домогосподарств Запорізької області він дорівнював 50,8% у 2016 році проти 49,3% у 2015 році, тобто існує певна загроза погіршення ситуації [21, с. с. 57].

Ще одним показником добробуту виступає енергетична цінність спожитих домогосподарствами продуктів харчування у середньому за добу у розрахунку на одну особу. Для сільських домогосподарств Запорізького регіону цей показник становив 2867 ккал, що на 14% менше показника по Україні, який становив у 2016 році 3259 ккал [20, с. 320; 21, с.149].

Таким чином, матеріальний добробут селянських домогосподарств є вектором формування політики доходів для органів місцевої влади Запорізької області. Однак, сталий розвиток, на чому наголошують науковці [11, 12, 13], є більш широким поняттям, який має інтегральний вимір. Агреговану оцінку добробуту населення у Запорізькому регіоні відображає інтегральний індекс регіонального людського розвитку, який визначається на базі 33 показників, об'єднаних у 6 блоків за такими складовими людського розвитку: відтворення населення, соціальне становище, комфортне життя, добробут, гідна праця, освіта. За розрахунками фахівців Інституту демографії та соціальних досліджень ім. М.В.Птухи НАН України цей показник у 2016 році для Запорізької області становив 3,8499, що відповідало 10-й рейтинговій позиції регіону серед 22 досліджених областей. Найгірший рейтинг Запорізький край продемонстрував по такій складовій як «Комфортне життя» (20 позиція) [22, с. 65]. У свою чергу, у структурі цього параметру найбільший негативний вплив мав індикатор «Інтегральний показник стану навколишнього середовища», по якому регіон у 2016 році зайняв передостаннє місце [22, с. 40]. Отже, для регіональної політики екологічна проблема набуває глобального характеру.

З урахуванням вищенаведеного, пропонуємо концепцію розвитку

аграрного сектору та сільських територій регіону на період до 2030 розглядати так, як наведено на рис. 3.

Висновки. Аналіз окремих показників добробуту сільських домогосподарств Запорізької області показав, що за останні роки основними дестабілізуючими факторами виступали недостатня ефективність використання ресурсів, наростання проблеми бідності, нерівномірність розподілу доходів та загрозливий екологічний стан.

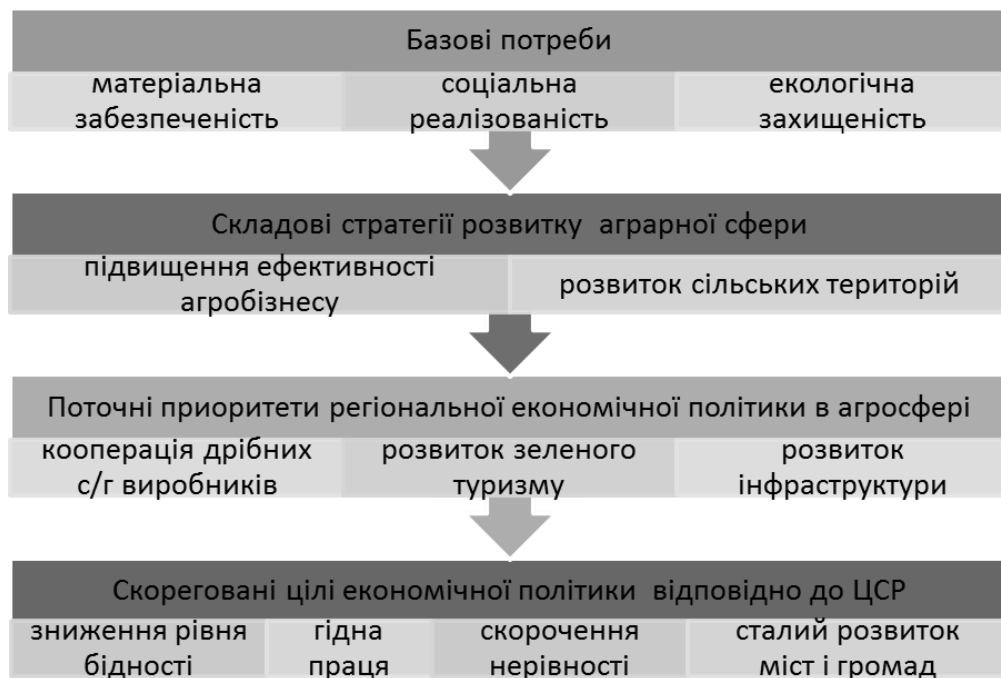

Рис. 3 Основні підходи до формування плану розвитку аграрного сектору та сільських територій Запорізької області відповідно до ЦСР*

Джерело: побудовано автором

Відтак, при формуванні регіональної стратегії розвитку на період до 2030 року та плану розвитку аграрного сектору та сільських територій пропонуємо наступну схему узгодження стратегічних цілей соціально-економічної політики регіону з Цілями сталого розвитку (ЦСР), адаптованими для України:

1) пріоритетні ЦСР для регіону: Ціль 1 – подолання бідності; Ціль 8 – гідна праця; Ціль 10 – скорочення нерівності; Ціль 11 – сталий розвиток міст і громад;

2) пов'язані ЦСР: Ціль 2 – розвиток сільського господарства; Ціль 6 – чиста вода та належні санітарні умови; Ціль 7 – доступна та чиста енергія; Ціль 9 – промисловість, інновації та інфраструктура; Ціль 12 – відповідальне

споживання та виробництво; Ціль 14 – збереження морських ресурсів; Ціль 15 – захист та відновлення екосистем суші; Ціль 17 – партнерство заради сталого розвитку;

3) похідні соціальні ЦСР: Ціль 3 – міцне здоров'я і благополуччя; Ціль 4 – якісна освіта; Ціль 5 – гендерна рівність; ціль 13 – пом'якшення наслідків зміни клімату; Ціль 16 – справедливість та сильні інститути.

Така схема, на наш погляд, дозволить урахувати специфіку регіонального розвитку у практиці реалізації порядку денного України у сфері сталого розвитку на середньострокову перспективу.

Список літератури:

1. The Millennium Development Goals Report. – New York : United Nations, 2015. 75 p.
2. Цілі сталого розвитку : Україна. Національна доповідь 2017 / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України. URL : <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholittia/tsili-staloho-rozvytku> (дата звернення: 15.01.2018)
3. Матеріальний добробут сільського населення : трудові виміри та особливості регулювання / Василенька Н. І. // Економіка АПК. 2013. № 7. С. 105-112
4. Дворник І.В. Оцінка впливу основних факторів на формування доходів сільського населення // Демографія та соціальна економіка. 2017. № 2 (30). С. 211-224
5. Ковальчук О.Д. Агробізнес як складова інклюзивного розвитку сільських територій // Інноваційна економіка. 2017. № 3-4 (68). С. 118-123
6. Boiko V., Hubeni Y., Olishchuk P. Tools and Mechanisms for Rural Area Development in the State Economic Security Policy System // Scientific Journal Warsaw University of Life Science. SCGW problem of World Agriculture. 2016. Vol. 16 (XXXI), N. 4. P. 131-139
7. Червона С.П. Ресурси і витрати домогосподарств України: аналіз структури та структурних зрушень // Формування ринкових відносин в Україні. 2016. №3 (178). С. 95-100
8. Герасимова І.Ю. Аналіз стану та динаміки розвитку фінансів домогосподарств як інституційної економічної одиниці // Гроші, фінанси і кредит / Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. 2017. Випуск 19. С. 387-393. URL : <http://global-national.in.ua/issue-19-2017/27-vipusk-19-zhovten-2017-r/3446-qerasimova-i-yu-analiz-stanu-ta-dinamiki-rozvytku-finansiv-domogospodarstv-yak-institutsiinoji-ekonomichnoji-odinitisi> (дата звернення: 15.01.2018)
9. Тарасюк О.П. Сукупні ресурси домогосподарств із дітьми як індикатор оцінювання ефективності системи соціальних допомог // Ринок праці та зайнятість населення. 2017. №3. С. 54 – 65.
10. Кравченко Н.В. Підвищення якості життя населення на засадах реалізації соціальної політики : дис...кандидата екон. наук : 08.00.07. Маріуполь. 2016. 237 с.
11. Громоздова Л. В. Збалансованість вимірів сталого розвитку на регіональному рівні // Стратегія економічного розвитку України : зб. наук. пр. Київ : КНЕУ, 2017. № 40. С. 5–14.
12. Термоса І.В. Формування сталого розвитку сільських територій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата економ. наук. Полтава, 2017. 24 с.
13. Луценко І.О. Управління сталим розвитком сільських територій : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня кандидата економ. наук. Чернігів, 2017. 25 с.
14. Faryon O., Korchytsky O. Legislative and regulatory aspects of the regulation of rural green tourism in Ukraine // Development scenarios and alternatives in the modern economy. San Francisco: B&M Publishing, 2013. P. 154–157.
15. Institutional Transformation of Ukraine's Agricultural Sector // Review of Economic Perspectives. – 2017. – Vol.17, Issue 1. P. 57–80.
16. Europe 2020. A Strategy for Smart, Sustainable and Inclusive Growth. – Brussels : European Commission, 2010. – 37 p.
17. Соціально-демографічні характеристики домогосподарств України у 2017 році : стат. зб. / Державна служба статистики України. Київ, 2017. 86 с.
18. Основні сільськогосподарські характеристики домогосподарств у сільській місцевості у 2016 році : стат. бюлетень / Державна служба статистики України. Київ, 2016. 80 с.
19. Економічна активність населення України 2016 : стат. зб. / Державна служба статистики України. Київ, 2017. 205 с.
20. Витрати і ресурси домогосподарств у 2016 році : стат. зб. Частина I / Державна служба статистики України. Київ, 2017. 380 с.
21. Витрати і ресурси домогосподарств у 2016 році : стат. бюлетень. Частина II. Області та місто Київ. Запорізька область / Державна служба статистики України. Київ, 2017. 156 с.

References

1. United Nations (2015), The Millennium Development Goals Report, NY, 75 p [in English]
2. Tsili staloho rozvytku : Ukraina. Natsionalna dopovid (2017) [Sustainable development goals: Ukraine] / Ministerstvo ekonomichnoho rozvytku i torhivli Ukrainy URL : <http://www.un.org.ua/ua/tsili-rozvytku-tysiacholitia/tsili-staloho-rozvytku> (data zvernennia: 15.01.2018) [in Ukraine]
3. Vasylenka, N. I. (2013) Materialnyi dobrobut silskoho naselennia : trudovi vymiry ta osoblyvosti rehuliuвання [Material welfare of the rural population: labour dimensions and features of regulation / Vasylenka N.I.] // Ekonomika APK. № 7. S. 105-112 [in Ukraine]
4. Dvornyk, I.V. (2017) Otsinka vplyvu osnovnykh faktoriv na formuvannia dokhodiv silskoho naselennia [I.V. Dvornyk The estimation of influence of basic factors on the formation of rural population's income] // Demohrafiia ta sotsialna ekonomika.. № 2 (30). S. 211-224 [in Ukraine]
5. Kovalchuk, O.D. (2017) Ahrobiznes yak skladova inkluzivnoho rozvytku silskykh terytorii [Kovalchuk O.D. Agribusiness as a part of rural inclusive growth] // Innovatsiina ekonomika. № 3-4 (68). S. 118-123 [in Ukraine]
6. Boiko, V., Hubeni, Y., Olishchuk, P. (2016) Tools and Mechanisms for Rural Area Development in the State Economic Security Policy System // Scientific Journal Warsaw University of Life Science. SCGW problem of World Agriculture. Vol. 16 (XXXI), N. 4. P. 131-139 [in English]
7. Chervona, S.P. (2016) Resursy i vytraty domohospodarstv Ukrainy: analiz struktury ta strukturnykh zrushen [S.P. Chervona Ukrainian household resources and expenditures : analysis of structure and structural shifts] // Formuvannia rynkovykh vidnosyn v Ukraini.. №3 (178). S. 95-100 [in Ukraine]
8. Herasymova, I.Iu. (2017) Analiz stanu ta dynamiky rozvytku finansiv domohospodarstv yak instytutsiinoi ekonomichnoi odynitsi [Gerasimova I.U. Analysis of the state and dynamics of development of finances of households as an institutional economic unit] // Hroshi, finansy i kredyt / Mykolaivskiy natsionalnyi universytet imeni V.O. Sukhomlynskoho.. Vypusk 19. S. 387-393. URL : <http://global-national.in.ua/issue-19-2017/27-vipusk-19-zhovten-2017-r/3446-gerasimova-i-yu-analiz-stanu-ta-dinamiki-rozvytku-finansiv-domogospodarstv-yak-instytutsiinoi-ekonomichnoji-odinitsi> (data zvernennia: 15.01.2018) [in Ukraine]
9. Tarasiuk, O.P. (2017) Sukupni resursy domohospodarstv iz ditmy yak indyktor otsiniuvannia efektyvnosti systemy sotsialnykh dopomoh [Tarasiuk, O.P. Total resources of households with children as an evaluation indicator of the effectiveness of social assistance] // Rynok pratsi ta zainiatist naselennia.. №3. S. 54 – 65 [in Ukraine]
10. Kravchenko, N.V. (2016) Pidvyshchennia yakosti zhyttia naselennia na zasadakh realizatsii sotsialnoi polityky [Kravchenko N.V. Improving the quality of life based on the implementation of social policy.] : dys...kandydata ekon. nauk : 08.00.07. Mariupol. 237 s. [in Ukraine]
11. Hromozdova, L. V. (2017) Zbalansovanist vymiriv staloho rozvytku na rehionalnomu rivni [Gromozdova L.V. Balance of Sustainable Development Measurements at the Regional Level] // Stratehiia ekonomichnoho rozvytku Ukrainy : zb. nauk. pr. Kyiv : KNEU. № 40. S. 5–14 [in Ukraine]
12. Termosa, I.V. (2017). Formuvannia staloho rozvytku silskykh terytorii [Termosa Irina Aleksandrovna. Formation of Sustainable Development of Rural Areas.] : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kandydata ekonom. nauk. Poltava. 24 s. [in Ukraine]
13. Lutsenko, I.O. (2017) Upravlinnia stalym rozvytkom silskykh terytorii [Lutsenko I.O. Management of rural areas sustainable development in Ukraine] : avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kandydata ekonom. nauk. Chernihiv. 25 s. [in Ukraine]
14. Faryon, O., Korchynskyi, O. (2013) Legislative and regulatory aspects of the regulation of rural green tourism in Ukraine / // Development scenarios and alternatives in the modern economy. San Francisco: B&M Publishing. P. 154–157. [in English]
15. Zinchuk, T., Kutsmus, N., Kovalchuk, O., Dankevych, V. and Usiuk, T. (2017), Institutional Transformation of Ukraine's Agricultural Sector, Review of Economic Perspectives, Vol.17, Issue 1, P. 57–80.. [in English]
16. European Commission (2010), Europe 2020. A Strategy for Smart, Sustainable and Inclusive Growth, Brussels, 37 p. [in English]
17. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2017) Sotsialno-demohrafichni kharakterystyky domohospodarstv Ukrainy u 2017 rotsi [State Statistics Service of Ukraine, Social and Demographic Characteristics of Households of Ukraine] : stat. zb. / Kyiv. 86 s. [in Ukraine]
18. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2016) Osnovni silskohospodarski kharakterystyky domohospodarstv u silskii mistsevosti u 2016 rotsi [State Statistics Service of Ukraine, Main agricultural characteristics of households in rural area in 2016] : stat. biuleten, Kyiv. 80 s. [in Ukraine]
19. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2017) Ekonomichna aktyvnist naselennia Ukrainy 2016 [State Statistics Service of Ukraine, Economic activity the population of Ukraine 2016] : stat. zb. Kyiv. 205 s. [in Ukraine]
20. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2017) Vytraty i resursy domohospodarstv u 2016 rotsi [State Statistics Service of Ukraine, Expenditure resources of household of Ukraine. Part I.] : stat. zb. Chastyna I Kyiv. 380 s. [in Ukraine]
21. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2017) Vytraty i resursy domohospodarstv u 2016 rotsi [State Statistics Service of Ukraine, Expenditure resources of household of Ukraine. Part II. Areas and citi Kyiv. Zaporizhia region]: stat. biuleten. Chastyna II. Oblasti ta misto Kyiv. Zaporizka oblast. Kyiv. 156 s. [in Ukraine]
22. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2017) Rehionalnyi liudskiy rozvytok [State Statistics Service of Ukraine, Regional human development]: stat. biuleten. Kyiv. 66 s. [in Ukraine]

Назва рубрики: 08.00.03 - Економіка та управління національним господарством